

Távol Európától

Endrődy-Nagy Orsolya*

KÉRI KATALIN

Adatok és művek a
nem nyugati kultúrák
neveléstörténetének
kutatásáról

Kéri Katalin (2015): Adatok és művek a nem nyugati kultúrák neveléstörténetének kutatásáról (historiográfiai áttekintés). Pécsi Tudományegyetem. Bölcsészettudományi Kar. Neveléstudományi Intézet. Pécs⁶

Szerteágazó kutatásról tesz tanúbizonyságot *Kéri Katalin* lebilincselően izgalmas új könyve, mely kézikönyvként és alapos elemző munkaként is fontos eleme a neveléstörténet új kutatási irányainak. A szerző korábbi tanulmányaihoz hasonlóan (*Kéri, 2004a, 2006, 2008, 2010a, 2010b, 2013, 2014*) adja jelét a nem nyugati kultúrák iránti történészi érdeklődésének és hiánypótló módon rendszerezi az Európán kívüli kultúrák történeti kutatásait. Különös figyelmet fordít munkásságában a muszlim neveléstörténet felé, hisz habilitációs értekezése is ezzel foglalkozott (2004b). Kutatói-írói termékenysége egy újabb kuriózumhoz juttatja a neveléstudományi kutatókat jelen kötet segítségével. Rendszerezése alapján mostantól el tudunk majd igazodni a kínai, ja-

pán, indiai és iszlám világbeli neveléstörténeti kutatásokban, valamint munkáját módszertani kiindulópontként használhatjuk akár az ázsiai, afrikai, ausztrál, akár az észak-, közép- vagy dél-amerikai kultúrákat feltáró kutatások esetén. A könyvet olvasva úgy érezzük, hogy egy könyvtárban járunk, ahol minden polcon alaposan végiggondolt rendben sorakoznak az izgalmasabbnál izgalmasabb írások. A következőkben tekintsük át röviden a kötet szerkezetét!

A multiperspektivikus kutatások szükségessége

A szerző a tőle megszokott módon rendszerez: az elméleti áttekintést a tágabb tudományterülettől a szűkebb felé közelíti. Először az egyetemes neveléstörténet megelőző munkáit tekinti át, majd az összehasonlító történeti pedagógia felé kalauzol minket. Mindez az alapozás tereli gondolatainkat abba az irányba, hogy megértsük: hiánypótló munkát tartunk a kezünkben, hisz, ahogy jelzi a századfordulóig csak elvétve foglalkoztak a neveléstörténészek a nem nyugati kultúrák nevelési tradícióival, iskolarendszerével (*Kéri, 2016, 14–24.*). A kötet célkitűzése a multiperspektivikus, posztkolonialista (*Kereszty, 2014*) szemléletmód szükségességére felhívni az olvasó-kutató figyelmét, valamint egyes területek (Kína, Japán, India, iszlám világ) neveléstörténeti kutatásainak mind nemzetközi, mind hazai recepcióját elemezni, ezáltal bevonva a lehetséges további vizsgálatokba.

Kína

A Kínával kapcsolatos kutatások esetén a hazai munkákra fókuszál. A hazai kutatások gyökereként *Kőrösi Csoma Sándor* útját említi, aki bár – mint a szerző is jelzi – nem jutott el Kínába, de útja nagy érdeklődésre tartott számot és facilitálója lehetett az eredetmítoszzal kapcsolatos kutatásoknak, tágabb értelemben a Kína-felé írá-

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar. e-mail: endrodyorsolya@gmail.com

6. A kötet elérhető a Magyar Elektronikus Könyvtárban: <http://mek.oszk.hu/15500/15542/> címen.

nyuló kutatói figyelemnek. Érdekesség, hogy a nemrég napvilágot látott *Ablonczy Balázs* tollából született *Keletre magyar!* – A magyar turanizmus története című kötet is ezt a momentumot tekinti a keleti nyitás gyökerének (*Ablonczy, 2016*). *Kéri Katalin* érzékelteti, hogy Kínával kapcsolatban sokáig csak az ókorra fókuszáltak a neveléstörténeti kutatásokban. A hazai historiográfiai áttekintésben jelzi, hogy sokáig csupán szórványinformációk jelennek meg a sajtóban, majd említi *Csengery Antal* tollából az első átfogó Kína művelődéstörténetét bemutató tanulmányt, kiemelve a szerző értékítéletét (*Kéri, 2016*). A szerző külön fejezetben foglalkozik azzal a visszatérő elemmel, mely a konfucianizmus tanait a kereszténységgel lekicsinylően állítja szembe és ezzel egyidejűleg jelzi, hogy a posztkolonialista szemléletmódnak köszönhetően ma már ezzel az elemmel nem találkozhatunk.

Japán

A hazai japanológiai kutatásokat bemutató fejezetben *Kéri Katalin* feltárja azt a sokszínűséget, ami a kortárs japanológiai munkákra jellemző és ezek közül kiemeli *Umemura Yukó* munkásságát, aki elsőként tekinti át a korai japanológiai könyveket 2010-ben (*Umemura, 2010*), illetve veti papírra az első hazánkban ismert japán utazóműfordító *Imaoka Dzsucsiró* szerepét Japán hazai megismertetésében (*Umemura, 2006*). A Japán iránti érdeklődés történeti gyökereit egyértelműen a szigetország megnyitásának eseményével hozza párhuzamba *Kéri Katalin*, jogosan, hisz a Meiji-restauráció nem titkolt célja is a világ megismerése, sok esetben meghódítása és a kultúrájuk világgal való megszerettetése volt. A kötet a történeti gyökereken túl elemzi a hazai kortárs japanológiai kutatásokat (kultúra, oktatás, gazdaság), a Japán oktatási rendszer megismertetésére irányuló törekvéseket, elsősorban *Mayerné Zsádon Éva* (*Mayerné, 1986*), *Varrók Ilona* (*Varrók, 2004*) illetve *Gordon Győri János* (*Gordon Győri, 2006*) munkáin keresztül.

India

Az indiai neveléstörténetet bemutató fejezetből egyértelműen érezheti az olvasó, hogy a terület az ókort leszámítva a magyar kutatók számára még kevésbé ismert, feldolgozott, egyúttal biztatást jelez, hogy a nemzetközi kutatások megismerése után bőséges területet találhat az erre vállalkozó kíváncsi kutató. A hazai kutatásokkal kapcsolatban elsősorban *Lubrich* és *Fináczky* munkáinak elemzésére támaszkodik. A szerző véleménye, hogy a terület objektív kutatását a korabeli „mesés kelet”-kép megnehezítette. Emellett nagyon finom utalást tesz arra, hogy a tényszerű kortárs neveléstörténeti feltárásnak még számos lehetősége van.

Iszlám világ

Az elemző-áttekintő fejezetek közt kiemelt szerep jut a szerző által behatóan ismert, kutatott iszlám világnak. A fejezetben kiemeli, hogy az iszlám világ neveléstörténeti kutatása, megismertetése, tankönyvekbe való beemelése a hazai kutatások nagy adósságát jelenti. Ugyanakkor kiemeli azt is, hogy az európai és amerikai hasonló tankönyvek, elemző összefoglaló neveléstörténeti munkák erre nézve mintát adhatnak a kutatás számára. A fejezet legizgalmasabb elemzése a Magyar Pedagógia iszlámmal foglalkozó munkáinak elemzése a lap alapításának kezdetétől, hisz jelzi, hogy Egyiptommal kapcsolatosan már 1896-ban is olvasható elemzést az érdeklődő kutatói közösség, *Bekits Ignác* tollából (*Kéri, 2016*).

A kötet erényei

Külön fel kell hívni a figyelmet Kéri Katalin ajánlásaira az egyetemes neveléstörténet tanulmányozásához, valamint arra a fogalomtárra, mely az áttekintett területek történeti munkáiban előkerülő kifejezéseket értelmezi. Könyve összegzésében a szerző szerényen megjegyzi, hogy munkája csupán vázlatos, fontos azonban megemlíteni, hogy talán még maga sem ismerte fel, milyen fontos alapművet tett le elének az asztalra. Munkája segít az irodalmakban eligazodni, a fogalmakat és tendenciákat áttekinteni és megérteni. Meggyőződésem, hogy nemcsak a területen tevékenykedő neveléstörténészek, de a japanológus, sinológus, indológus és még számos terület kutatói, oktatói, hallgatói fogják ezentúl kiindulópontként a polcról levenni, vagy akár online a Magyar Elektronikus Könyvtárban böngészni ezt az átfogó szakkönyvet.

Szakirodalom

1. Ablonczy Balázs (2016): *Keletre magyar! – A magyarországi turanizmus történetéhez*. Jaffa Kiadó, Budapest.
2. Gordon Győri János (2006): *Az oktatás világa Kelet- és Délkelet-Ázsiában: Japán és Szingapúr*. Gondolat Kiadó, Budapest.
3. Kereszty Orsolya (2014): Postcolonial perspective in the history of education: research problems and trends in an international context. *HERJ – Hungarian Educational Research Journal*, 4. URL.: <http://herj.lib.unideb.hu/megjelent/index/16> Utolsó letöltés: 2016. december 12.
4. Kéri Katalin (2004): *A muszlim nevelés elméleti és történeti alapjai*. Debreceni Egyetem, habilitációs értekezés tézisei.
5. Kéri Katalin (2004): Leánynevelés az aztékok körében. *Neveléstörténet*, 1. 92–109.
6. Kéri Katalin (2006): *Az aztékok kincse: A Kolumbusz előtti latin-amerikai orvoslás és hatása a XVI. századi Európára*. *Valóság*, 11. 16–23.
7. Kéri Katalin (2008): Messzi tájakon: Világ- emberkép és gyermekszemlélet az iszlámban. *Bábák, szülésznők* 5. 17–20.
8. Kéri Katalin (2010): Adalékok Ibn Tufajl európai utóéletéhez. In: Ferwagner Péter Ákos és Kalmár Zoltán (szerk.): *Az átmenet egyensúlya: Szilágyi István 60 éves*. Áron Kiadó, Budapest. 30–40.
Kéri Katalin (2010): *Allah bölcsessége: Bevezetés az iszlám nevelés- és művelődéstörténetébe*. Pro Pannonia Kiadó, Pécs.
9. Kéri Katalin (2013): A tanulás és művelődés helyszínei a középkori iszlámban, In: Bárdos Jenő, Kis-Tóth Lajos, Racskó Réka (szerk.): *XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia: Változó életformák – Régi és új tanulási környezetek*. Líceum Kiadó, Eger.
10. Kéri Katalin (2014): Researching the History of Non-Western Education. Foreword to the Issue. *HERJ – Hungarian Educational Research Journal* 4. 4. URL.: <http://herj.lib.unideb.hu/megjelent/index/16> Utolsó letöltés: 2016. december 12.
11. Mayerné Zsádon Éva (1986): *Japán oktatási rendszere*. OPKM, Budapest.
12. Umemura, Yuko (2006): *A Japán-tengertől a Duna-partig: Imaoka Dzsúicsiró életpályája a magyar–japán kapcsolatok tükrében*. Gondolat Kiadó, Budapest.
13. Varrók Ilona (2009): A japán oktatás története az ókortól a modern korig. In: Farkas Ildikó (szerk.): *Ismerjük meg Japánt! Bevezetés a japanisztika alapjaiba*. Eötvös kiadó, Budapest. 63–85.